

BYLA SCHVÁLENA AKTUALIZACE STRATEGIE PŘÍZPŮSOBENÍ SE ZMĚNĚ KLIMATU V PODMÍNKÁCH ČR A NÁRODNÍHO AKČNÍHO PLÁNU ADAPTACE NA ZMĚNU KLIMATU

Jakub Horecký, Karel Wirth

Svým usnesením č. 785 ze dne 13. 9. 2021 schválila vláda ČR aktualizaci Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu. Koordinátorem obou dokumentů je Ministerstvo životního prostředí, příprava aktualizace však proběhla v široké meziresortní spolupráci, neboť se jedná o průřezové materiály, jejichž implementace se dotýká většiny resortů, včetně Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Článek oba dokumenty stručně představuje; závěr článku se specificky zaměřuje na úkoly, které z dokumentů vyplývají v oblasti územního plánování.

Aktualizací jsou nahrazeny předchozí verze obou materiálů. Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR (dále jen „Adaptační strategie“) určuje hlavní cíle, kterých má být dosaženo. Národní akční plán adaptace na změnu klimatu (dále jen „Akční plán“) je jejím implementačním dokumentem, který tyto cíle rozvádí do podoby konkrétních úkolů. Oba dokumenty lze nalézt na webu Ministerstva životního prostředí: https://www.mzp.cz/cz/adaptace_na_zmenu_klimatu.

Cílem Adaptační strategie a Akčního plánu je prostřednictvím navrhovaných opatření a úkolů zvýšit připravenost České republiky na změnu klimatu – snížit zranitelnost a zvýšit odolnost společnosti a ekosystémů vůči změně klimatu a omezit tak její negativní dopady. Hlavními oblastmi dopadů změny klimatu v ČR, na které se Strategie i Akční plán zaměřují, jsou lesní hospodářství, zemědělství, vodní režim v krajině a vodní hospodářství, biodiverzita a ekosystémové služby, zdraví a hygiena, urbanizovaná krajina, cestovní ruch, průmysl a energetika, doprava, kulturní dědictví a bezpečné prostředí.

Aktualizaci obou dokumentů koordinovalo Ministerstvo životního prostředí, přičemž vycházelo z odborných podkladů zpracovaných Českým hydrometeorologickým ústavem a CENIA – Českou informační agenturou životního prostředí za podpory Akademie věd ČR (zejm. CZECHGLOBE – Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.) a řady výzkumných organizací. Oba aktualizované dokumenty jsou tak výsledkem široké meziresortní a mezioborové spolupráce s přímým zapojením více než 170 odborníků z veřejných, vědeckých a neziskových institucí. Oba dokumenty jsou též v souladu s Adaptační strategií EU.

Aktualizovaná Adaptační strategie reaguje na pokrok ve vědomostní základně a formuluje cíle k roku 2030 s vizí do roku 2050. Od původního dokumentu se liší svým členěním, které namísto sektorového pojetí sleduje významné projevy klimatu na území ČR, tj. dlouhodobé sucho, povodně a přívalové povodně, vydatné srážky, zvyšování teplot, extrémně vysoké teploty, extrémní vítr a požáry vegetace. Takovéto členění Strategie lépe odráží skutečnost, že jednotlivé projevy změny klimatu vyžadují komplexní přístup k řešení, neboť prostupují napříč různými oblastmi zájmu, resp. sektory.

Aktualizovaný Akční plán pokrývá období do roku 2025 a rozpracovává specifické cíle Strategie a rámec 108 adaptačních opatření do 322 konkrétních úkolů uložených příslušným ministerstvům, kterým přiřazuje termíny plnění, zdroje financování a předpokládané náklady do roku 2025. Ve srovnání s předchozí verzí bylo doplněno přes 60 nových úkolů, jiné však byly vypuštěny, takže celkově došlo ke snížení celkového počtu opatření a úkolů.

Aktualizace Akčního plánu lépe reaguje na nejnovější poznatky o negativních dopadech změny klimatu na území ČR – zejména v rámci projevů dlouhodobého sucha, zvyšování teplot a extrémně vysokých teplot. Navržené úkoly tak mj. reflektují tzv. „kúrovcovou kalamitu“, zhoršení klimatických podmínek ve městech a zaznamenanou suchou periodu.

Akční plán zároveň zohledňuje nové programové období EU, tedy i existenci či přípravu nových evropských finančních nástrojů. Budoucí financování z dotačních programů EU (OPŽP, SP SZP, IROP, OPTAK apod.) je stále předmětem vyjednávání a bude záležet na úspěšnosti zástupců ČR, nicméně s finanční podporou adaptačních opatření se v aktuálních návrzích počítá. Materiál již reflektuje schválený Národní program obnovy.

Z hlediska ekonomických souvislostí stojí za zmínku, že dle nedávno schválené Evropské adaptační strategie na úrovni Evropské unie již nyní přesahují ekonomické ztráty v důsledku změny klimatu 12 miliard eur ročně. Konzervativní odhady předpokládají, že vystavení dnešní ekonomiky EU očekávanému globálnímu oteplení o 3 °C nad předindustriální úroveň by mělo za následek ztráty 170 miliard eur ročně. Náklady na navržená opatření je tedy nutno posuzovat i v kontextu předpokládaných ekonomických důsledků jejich případného neprovedení.

Z agend v gesci Ministerstva pro místní rozvoj ČR (dále jen „MMR“) se úkoly stanovené v Akčním plánu nejvíce týkají územního plánování, stavebního řádu, cestovního ruchu a nastavení dotací. Celkově je MMR u 24 úkolů uvedeno jako jejich gestor a u dalších 25 úkolů je spolugestorem.

Dále stručně představíme obsah úkolů pro územní plánování. Přesné formulace úkolů byly pro potřeby tohoto textu ve směs zkráceny; pokud je použita přesná formulace, je označena kurzívou. Z hlediska územního plánování se má MMR věnovat zejména těmto tématům:

Územní studie krajiny

Akční plán požaduje nadále podporovat pořizování územních studií krajiny. Ze strany MMR bude podpora spočívat především v rovině metodické (připravuje se aktualizace metodického pokynu Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností). Finanční podpora územních studií krajiny bude nově zajištěna z Operačního programu Životní prostředí. Rovněž se požaduje zajistit podporu opatření navrhovaných dle územních studií krajiny z dotačních programů, tento požadavek však již směřuje mimo rámec územního plánování.

Zelená infrastruktura a ekosystémové služby

Akční plán ukládá zpracovat metodiku vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci a zahrnutí konceptu ekosystémových služeb do územního plánování. Obojí by měl řešit probíhající výzkumný úkol iniciovaný MMR a financovaný Technologickou agenturou ČR. Dále Akční plán požaduje do roku 2024 prověřit dostatečnost stávající právní úpravy z hlediska zelené infrastruktury a ekosystémových služeb a případně navrhnout potřebné změny. Pojem zelené infrastruktury zavádí do územního plánování nový stavební zákon; půjde tedy především o to vyhodnotit, jak se definice zelené infrastruktury v novém stavebním zákoně a její provádění s dalšími ustanoveními zákona osvědčí.

Tepelný ostrov

Akční plán ukládá MMR „stanovit obecně platné urbanistické požadavky na ochranu před městským tepelným ostrovem (resp. tepelným stresem) a navrhnout způsoby zohlednění městského tepelného ostrova prostřednictvím nástrojů územního plánování.“ Jedná se o aktualizaci a upřesnění úkolu formulovaného již předchozím Akčním plánem, který však pro nedostatek personální kapacity na straně MMR nebyl zatím realizován. Dále se požaduje připravit katalog příkladů řešení uličních profilů pro různé šířky ulic, obsahující především příklady profilů s uliční zelení, infrastrukturou pro pěší a cyklisty a se zklidněným dopravním režimem, který by zohlednil též aktuální poznatky o tepelném ostrově.

Aktualizace či zpracování dalších metodik

Požaduje se „aktualizovat metodický návod *Vyhodnocení účelného využití zastavěného území a vyhodnocení potřeby vymezení zastavitelných ploch*“ (aktualizaci MMR připravuje) a „zpracovat metodický pokyn k problematice zohlednění plánů pro zvládnutí povodňových rizik v územním plánování.“

Precizace a rozšíření regulačních nástrojů v územním plánování

Tímto směrem vedou dva úkoly, jednak úkol na prověření optimální konstrukce regulativů stanovujících podíl nezpevněného povrchu či vegetační plochy, jednak úkol požadující prověřit možnosti ekonomicko-regulačních nástrojů v územním plánování.

Prověření možnosti zavedení krajinného plánování

Akční plán dále ukládá MMR „prověřit potřeby a možnosti zavedení hierarchického krajinného plánování v kontextu územního plánování a dalších zavedených plánovacích procesů a nástrojů.“ K tomu je nutno doplnit, že přínosy případného formálního zavedení krajinného plánování jakožto samostatného institutu by byly přinejmenším sporné. MMR se obává vzniku řady nežádoucích duplicít k již existujícím agendám (primárně k územnímu plánování, ale i k plánování v oblasti vod, lesnickému plánování, pozemkovým úpravám aj.). Smyšlem úkolu by tedy mělo být především prodiskutovat potřebnost a všechny klady i zápory případného zavedení krajinného plánování, jakož i alternativní možnosti. Další postup by měl vyplývat teprve z výsledku této diskuse.

Z hlediska reálných možností praktického plnění navržených úkolů je stěžejní, že součástí schváleného usnesení vlády je též úkol pro členy vlády i vedoucí ostatních ústředních správních úřadů „zajistit každoročně v letech 2021 až 2030 v rámci sestavování rozpočtů jimi řízených kapitol finanční prostředky a personální kapacity potřebné ke koordinaci a plnění úkolů vyplývajících ze Strategie a Akčního plánu a k zajištění odborné podpory adaptace na změnu klimatu na národní úrovni ve své gesci.“ Bude jistě zajímavé sledovat, jak se v příštích letech podaří tento bod usnesení vlády realizovat.

RNDr. Jakub Horecký, Ph.D.
Odbor obecné ochrany přírody a krajiny
Ministerstvo životního prostředí
Ing. arch. Karel Wirth
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ENGLISH ABSTRACT

Strategy of Climate Change Adaptation in the Conditions of the Czech Republic and Action Plan of Adaptation to Climate Change have been updated, by Jakub Horecký & Karel Wirth

By Decree 785 dated 13 September 2021, the Government of the Czech Republic approved the updated versions of *Strategy of Climate Change Adaptation in the Conditions of the Czech Republic* and *Action Plan of Adaptation to Climate Change*. The coordinating body for both documents was the Ministry of the Environment, but this update was prepared in a broad interdepartmental collaboration as cross-sectional materials, relevant for many other sections including the Ministry for Regional Development. This article is a brief presentation of both documents. In conclusion, specific tasks emerging from these documents for spatial planning are described.